

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та природокористування

Кафедра економічної теорії

06-04-12

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ до практичних занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

*для студентів напряму підготовки
6.030505 „Управління персоналом та економіка праці“
денної форми навчання*

Затверджено методичною комісією за
напрямом підготовки 6.030505
„Управління персоналом та економіка
праці“

_____ 2013 р.,
протокол № ____.

Рівне-2013

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Політична економія» для студентів напряму підготовки 6.030505 „Управління персоналом та економіка праці“/ А. О. Заглинський. – Рівне: НУВГП, 2013. – 32 с.

Упорядник: *Анатолій Олексійович Заглинський, канд. екон. наук, доцент*

Відповідальний за випуск: *О.В.Алейнікова, д. н. держ.упр., завідувач кафедри економічної теорії*

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура.....	4
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	4
1.2. Структура навчальної дисципліни.....	5
1.3. Тематика практичних занять.....	6
1.4. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	6
1.5. Критерії та шкала оцінювання.....	7
2. Плани практичних занять.....	8
3. Індивідуальне-навчально-дослідне завдання.....	29
3.1. Методичні вказівки до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.....	29
3.2. Тематика теоретичної частини ІНДЗ.....	30
4. Питання підсумкового контролю знань.....	30
5. Рекомендована література.....	31

Вступ

Шановні студенти!

Ви розпочинаєте вивчення циклу теоретико-економічних дисциплін з політичної економії. Ця наука є базовою дисципліною навчального плану підготовки бакалаврів з економіки. Вона розкриває найбільш глибокі, основоположні відносини між людьми в кожній економічній системі, відкриває закони її розвитку. Тому політична економія є методологічною основою, фундаментом всіх інших економічних наук.

Вивченню навчальної дисципліни “Політична економія” передують знання філософії, вищої математики. У той же час набуті знання з навчальної дисципліни “Політична економія” є базою для подальшого вивчення дисциплін циклів загальноекономічної та професійної підготовки (мікроекономіка, макроекономіка, історія економіки та економічної думки, міжнародна економіка, фінанси, бухгалтерський облік, маркетинг та ін.).

Пропоновані методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи допоможуть Вам краще зорієнтуватися у вивченні нормативного матеріалу, зосередитись на базових категоріях, поняттях, задачах, зекономити час на пошук навчальної літератури.

Метою навчальної дисципліни є формування знань про економічну систему суспільства, закони її функціонування та розвитку для розуміння чинників зародження, утвердження і напрямів вдосконалення сучасного соціально-економічного ладу, його спроможності задовольнити потреби людей.

Завданням навчальної дисципліни: є набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ політичної економії, формування певного типу економічного мислення, психології та світогляду студентів, забезпечення засвоєння ними знань та методів цивілізаційного і діалектичного аналізу економічного життя суспільства.

Предметом навчальної дисципліни є економічні відносини та економічні закони суспільного виробництва.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

- **знати:** закони функціонування та тенденції економічного розвитку суспільства; основні теоретичні положення, на які спирається політична економія та господарська практика; основні механізми та інструменти економічної політики держави.
- **уміти:** дати наукове тлумачення особливостей формування і розвитку соціально-економічних явищ, обчислювати основні показники

економічного розвитку; застосовувати знання теорій та моделей розвитку економічної системи до аналізу сучасних проблем.

Опанування матеріалу навчальної дисципліни передбачає поєднання самостійної роботи студента з лекційними та практичними заняттями. Самостійна робота студентів над курсом політичної економії включає підготовку до практичних занять, поточних контрольних заходів, виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, підготовку до екзамену.

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1. 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 5,0	Галузь знань: 0305 «Економіка і підприємництво» Напрям: 6.030505 „Управління персоналом та економіка праці“	Нормативна
Модулів – 2		Рік підготовки
Змістових модулів – 3		1-й
Загальна кількість годин - 180		Семестр
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4, СРС – 5,0	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції
		42
		Практичні
		28
		Самостійна робота
		110
		у т.ч. індивідуальні завдання
		6
		Вид контролю – екзамен

1.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		л	п	срс
<i>1</i>	2	3	4	5
Модуль 1				
Змістовий модуль 1.				
Система виробничих відносин та складові її розвитку				
Тема 1. Політична економія як наука	8	2	2	5
Тема 2. Спосіб виробництва як ядро економічної системи	8	2	2	5
Тема 3. Основні етапи розвитку способу виробництва	9	2	2	5
Тема 4. Товарна організація виробництва	8	2	2	5
Тема 5. Грошові відносини	8	2	2	5
Тема 6. Теорія капіталу і утворення елементів вартості	8	2	1	5
Тема 7. Економічні відносини розподілу доходів населення. Заробітна плата.	8	2	1	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 1</i>	<i>61</i>	<i>14</i>	<i>12</i>	<i>35</i>
Змістовий модуль 2. Капітал та сфери його функціонування				
Тема 8. Кругообірот і оборот капіталу	9	2	2	5
Тема 9. Витрати і ціна виробництва. Утворення прибутку підприємства.	9	2	2	5
Тема 10. Економічні відносини сфери товарного обігу	7	2	-	5
Тема 11. Позичковий і акціонерний капітал	7	2	-	5
Тема 12. Ринок та механізм його функціонування	9	2	2	5
Тема 13. Аграрні економічні відносини	9	2	2	5
Тема 14. Система відносин управління підприємством	7	2	-	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 2</i>	<i>57</i>	<i>14</i>	<i>8</i>	<i>35</i>
Змістовий модуль 3. Механізм функціонування ринкової економіки				
Тема 15. Економічні відносини підприємництва	7	2	-	5
Тема 16. Економічні кризи	8	2	1	5
Тема 17. Економічна діяльність держави	8	2	1	5
Тема 18. Нагромадження капіталу	9	2	2	5
Тема 19. Результати суспільного економічного відтворення	9	2	2	5
Тема 20. Суть та система світового господарства	8	2	2	4
Тема 21. Міжнародні валютні відносини	7	2	-	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 3</i>	<i>56</i>	<i>14</i>	<i>8</i>	<i>34</i>
<i>Усього годин за модулем 1</i>	<i>174</i>	<i>42</i>	<i>28</i>	<i>104</i>
Модуль 2				
ІНДЗ	6			6
РАЗОМ:	180	42	28	110

1.3. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Система виробничих відносин та складові її розвитку		
1	Політична економія як наука	2
2	Спосіб виробництва як ядро економічної системи	2
3	Основні етапи розвитку способу виробництва	2
4	Товарна організація виробництва	2
5	Грошові відносини	2
6	Теорія капіталу і утворення елементів вартості. Заробітна плата	2
Змістовий модуль 2.		
Капітал та сфери його функціонування		
7	Кругооборот і оборот капіталу	2
8	Витрати і ціна виробництва. Утворення прибутку підприємства	2
9	Ринок та механізм його функціонування	2
10	Аграрні економічні відносини	2
Змістовий модуль 3.		
Механізм функціонування ринкової економіки		
11	Економічні кризи та роль держави в їх подоланні	2
12	Нагромадження капіталу	2
13	Результати суспільного економічного відтворення	2
14	Суть та система світового господарства	2
<i>Разом:</i>		28

1.4. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях, оцінки розв'язання ситуаційних завдань та участі у обговоренні проблемних питань;
- виконання поточних контрольних робіт по матеріалах змістовних модулів (5 тестів закритої форми множинного вибору з однією правильною відповіддю з 4-х можливих; одне відкрите теоретичне міні-питання, задача);
- захисту підготовленого звіту з ІНДЗ.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться у формі письмового екзамену.

Структура екзаменаційного білету:

- 6 тестів закритої форми множинного вибору з однією правильною відповіддю з 4-х можливих, які за змістом відповідають програмі навчальної дисципліни;
- два відкриті теоретичні питання;
- написання і пояснення формули;
- дві задачі.

1.5. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни “Політична економія”, є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендаціях літературних джерел;

- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв’язку і розвитку;

- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);

- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач;

- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа, за наступними критеріями:

0 % – завдання не виконано;

40 % – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60 % – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80 % – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100 % – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують студенти (шкала оцінювання)

<i>Модуль 1. Поточний контроль</i>							
<i>Змістовий модуль 1. Система виробничих відносин та складові її розвитку</i>							
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	18
2	2	2	3	3	3	3	
<i>Змістовий модуль 2. Капітал та сфери його функціонування</i>							
T.8	T.9	T.10	T.11	T.12	T.13	T.14	17
3	2	2	2	2	3	3	
T.15	T.16	T.17	T.18	T.19	T.20	T.21	17
3	3	3	2	2	2	2	
<i>Модуль 2. ІНДЗ</i>							8
Екзамен							40
Сума							100

Шкала оцінювання ІНДЗ

Підготовка роботи (розділи)				Захист	Разом
1	2	додатки	оформлення		
0 – 1	0 – 1	0 – 1	0 – 1	0 – 4	0 – 8

У екзаменаційні відомості результати навчання проставляються за двома шкалами. Позитивні оцінки виставляються тільки тим студентам, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Шкала оцінювання (100-бальна та національна)

90-100	A	„відмінно”
82-89	B	„добре”
74-81	C	
64-73	D	„задовільно”
60-63	E	
35-59	FX	„незадовільно” з можливістю повторного складання
1-34	F	„незадовільно” з обов’язковим повторним курсом

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1.

Система виробничих відносин та складові її розвитку

Практичне заняття 1.

Політична економія як наука

Мета: з’ясувати предмет і метод політичної економії, розглянути основні етапи розвитку економічної науки.

План практичного заняття:

1. Предмет і функції політичної економії.
2. Метод політичної економії.

Рекомендована література: 1, с. 11-17; 2, с. 10 -19; 4, с. 6 - 27; 5, с. 13-38.

Основні категорії та поняття: теорія, економіка, меркантилізм, політична економія, економікс, функції політичної економії, метод політичної економії, статистичний аналіз, синтез, дедуція, індуція, метод наукової абстракції, економічні закони.

4. Єдність продуктивних сил і виробничих відносин – це:

- а) технологічний спосіб виробництва;
- б) соціальний спосіб виробництва;
- в) технологія;
- г) економічний закон.

5. Що таке виробничі відносини?

- а) економічні відносини між людьми в процесі виробництва;
- б) відносини між людьми і природою;
- в) відносини між засобами виробництва і людьми;
- г) відносини між підприємствами.

6. Що відносять до суб'єктивного фактору виробництва?

- а) засоби виробництва;
- б) предмети праці;
- в) робочу силу;
- г) знаряддя праці.

Практичне заняття 3

Основні етапи розвитку способу виробництва.

Мета: проаналізувати еволюцію способу виробництва та розвиток його основних елементів в доіндустріальному та індустріальному суспільствах.

План практичного заняття:

1. Доіндустріальні суспільства.
2. Індустріальне суспільство. Західноєвропейський тип індустріальної економіки.
3. Постіндустріальне суспільство та проблеми його формування.

Рекомендована література: 1, с. 34 - 69; 2, с. 20 - 37; 5, с. 59 - 71.

Основні категорії і поняття: *спосіб виробництва, дикунство, варварство, цивілізація, біосоціальна істота, рабство, феодалізм, капіталізм, адміністративно-командна система, ринкова система, змішана економіка.*

Контрольні запитання до теми:

1. Що представляють собою доіндустріальні суспільства?
2. Які є способи підвищення ефективності використання ресурсів в доіндустріальних суспільствах?
3. Що породжує обмеженість ресурсів в індустріальному суспільстві?
4. Які п'ять фундаментальних проблем стоять перед економічною системою?
5. Що собою представляє змішана економічна система?
6. Виділіть і охарактеризуйте основні етапи формування постіндустріального суспільства.

Тестові завдання:

1. Економічною основою первіснообщинного суспільства є:

- а) власність на землю;
- б) общинна власність на засоби існування;
- в) общинна власність на додатковий продукт;
- г) власність на рабів.

2. Перший і другий великі суспільні поділи праці є причиною розпаду:

- а) капіталізму;
- б) первіснообщинного ладу;
- в) рабовласницького ладу;
- г) феодального ладу.

3. Першим крупним поділом праці є:

- а) відокремлення ремісництва в самостійну галузь суспільного виробництва;
- б) відокремлення скотарства від землеробства і розвиток їх як самостійних галузей;
- в) розвиток торгового капіталу;
- г) розвиток машинного виробництва.

4. Другим крупним розподілом праці є:

- а) розвиток машинного виробництва;
- б) відокремлення скотарства від землеробства і розвиток їх як самостійних галузей;
- в) розвиток торгового капіталу і поява купців;
- г) відокремлення ремісництва в самостійну галузь суспільного виробництва.

5. Економічною основою феодалізму є:

- а) власність феодалів на рабів;
- б) власність феодалів на засоби виробництва;
- в) власність феодалів на обігові кошти;
- г) власність феодалів на землю і частково на селян.

6. Запад феодальних економічних відносин пов'язаний із:

- а) суперечностями між феодалами і селянами;
- б) розвитком мануфактур;
- в) первісним нагромадженням капіталу;
- г) великими географічними відкриттями.

Практичне заняття 4

Товарна організація виробництва

Мета: дослідити основні форми організації суспільного виробництва, з'ясувати суть товару як базової категорії товарного виробництва, проаналізувати фактори, що впливають на вартість товару.

План практичного заняття:

1. Умови виникнення, суть і форми товарного виробництва.
2. Товар та його властивості.
3. Закон вартостей.

Основні категорії і поняття: натуральне виробництво, кооперація, проста і розвинена кооперація, товарне виробництво, товар, споживна вартість, мінова вартість, вартість, загальна корисність, кардиналісти, ординалісти, продуктивність праці, закон вартостей.

Контрольні запитання до теми:

1. На які два основні типи поділяється господарювання?
2. Якими є основні характеристики натурального виробництва?
3. Якими є етапи поділу праці?
4. Які властивості має товар?
5. Що таке гранична корисність? Які два напрями її аналізу виділяє економічна наука?
6. В чому полягає суть закону вартостей?
7. Які основні функції виконує закон вартостей?

Тестові завдання:

1. Виробництво продуктів не для власного споживання, а для обміну – це:

- а) нагромадження багатства;
- б) натуральне виробництво;
- в) товарне виробництво;
- г) концентрація виробництва.

2. Причиною виникнення товарного виробництва є:

- а) розвиток знарядь праці в сільському господарстві;
- б) розвиток класових відносин;
- в) суспільний поділ праці;
- г) нагромадження капіталу.

3. Товар – це:

- а) продукт праці;
- б) будь-яка цінність;
- в) матеріальна, або духовна цінність, яка призначена для обміну;
- г) запас матеріальних благ.

4. Корисна властивість товару, тобто його здатність задовольняти потреби покупця – це:

- а) власність;
- б) вартість;
- в) мінова цінність;
- г) споживна вартість.

5. Зростання продуктивності праці:

- а) збільшує вартість одиниці товару;
- б) не змінює вартість одиниці товару, а вартість всієї виробленої продукції пропорційно збільшує;
- в) зменшує вартість одиниці товару, а вартість всієї виробленої продукції не змінює;
- г) зменшує вартість всієї виробленої продукції.

6. Економічний закон, згідно з яким мінові пропорції товарів регулюються їх вартостями, називається:

- а) законом середнього прибутку;
- б) законом відповідності виробничих відносин рівню і характеру розвитку продуктивних сил;
- в) законом вартостей;
- г) законом попиту і пропозиції.

Практичні задачі: 3, с. 5 – 17.

Практичне заняття 5
Грошові відносини

Мета: з'ясувати суть грошей та їх видів, проаналізувати суть та причини інфляції як грошового феномена, дослідити дію закону вартості.

План практичного заняття:

1. Основні етапи розвитку грошей.
2. Функції грошей.
3. Закон грошового обігу. Інфляція.

Рекомендована література: 1, с. 81 - 103; 2, с. 43 - 65; 4, с. 146 - 164; 5, с. 152 - 188.

Основні категорії і поняття: *товарні гроші, гроші, розгорнута форма вартості, грошовий обіг, міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, паперові гроші, банкнота, казначейські білети, ціна, інфляція, масштаб цін, еволюція грошей.*

Контрольні запитання до теми:

1. Які етапи проходить мінова вартість?
2. Дайте визначення терміну паперові гроші. Які етапи проходять паперові гроші?
3. Які кредитні гроші ви знаєте?
4. Які основні функції виконують повноцінні гроші? Дайте коротку характеристику кожній із них.
5. Що представляє собою грошовий обіг?
6. Які види інфляції ви знаєте?
7. Охарактеризуйте основні показники інфляції.

Тестові завдання:

1. Виділення товару-еквівалента притаманно:

- а) простій формі вартості;
- б) повній формі вартості;
- в) загальній формі вартості;
- г) грошовій формі вартості.

2. Товаром, який набув загальну споживну вартість, є:

- а) інформація; б) скарб; в) капітал; г) гроші.

3. Яка з наведених формул для визначення кількості грошей, необхідних для обігу написана без помилок?

- а) $G = \frac{C - K + \Pi - B}{0}$; б) $G = \frac{C + K - \Pi + B}{0}$;
 в) $G = \frac{C + K + \Pi + B}{0}$; г) $M \times Q = V \times P$.

4. Яким грошам притаманна інфляція?

- а) металевим грошам; б) паперовим грошам;
 в) шкіряним грошам; г) будь-яким грошам.

5. Інфляція попиту пов'язана з:

- а) емісією готівкових грошей;
 б) емісією безготівкових грошей;
 в) зміною структури виробничих і комерційних витрат;
 г) із збільшенням видатків з бюджету, зниженням податкового тиску або зниженням відсоткової ставки.

6. Чек – це:

- а) усне боргове зобов'язання особи;
 б) письмове розпорядження до банку про сплату пред'явнику певної грошової суми;
 в) письмове боргове зобов'язання;
 г) банківське боргове зобов'язання.

Практичні задачі: 3, с. 18-23.

Практичне заняття 6

Теорія капіталу і утворення елементів вартості. Заробітна плата

Мета: з'ясувати суть капіталу, дослідити процес створення вартості товару та додаткової вартості.

План практичного заняття:

1. Перетворення грошей капітал. Загальна формула капіталу та її суперечності.
2. Робоча сила як товар. Заробітна плата, її форми та системи.
3. Кількісне визначення вартостей товару. Шляхи підвищення виробництва додаткової вартості.

Рекомендована література: 1, с. 127 - 140; 2, с. 66 - 85; 5, с. 290 - 302.

Основні категорії і поняття: загальна формула капіталу, робоча сила, вартість продукту, вартість товару, споживна вартість товару, додаткова вартість, необхідний робочий час, додатковий робочий час, норма додаткової вартості, постійний капітал, змінний капітал, маса додаткової вартості, абсолютна додаткова вартість, відносна додаткова вартість, надлишкова додаткова вартість, заробітна плата, Погодинна зарплата, відрядна зарплата, номінальна та реальна зарплати.

Контрольні запитання до теми:

1. В чому суть загальної форми капіталу? Назвіть основну суперечність цієї форми.
2. Що потрібно, щоб робоча сила стала товаром?
3. Охарактеризуйте ринок праці і ринок засобів виробництва.
4. Охарактеризуйте виробництво додаткової вартості.
5. Які дві форми заробітної плати ви знаєте?
6. Наведіть приклади систем заробітної плати.
7. Що представляють собою реальна і номінальна зарплати?

Тестові завдання:

1. Капітал – це:

- а) будь-яка цінність; б) гроші;
в) самозростаюча вартість, яка приносить додаткову вартість; г) скарб.

2. Робоча сила – це:

- а) бажання працювати; б) здатність людини до праці;
в) праця людини; г) людина, яка навчається.

3. Який із факторів не знижує вартості робочої сили?

- а) зростання інтенсивності праці;
б) зростання продуктивності праці;
в) залучення в суспільне виробництво жінок;
г) різноманітні форми економічної дискримінації.

4. В умовах розвинутого товарного виробництва споживна вартість робочої сили полягає у:

- а) здатності підвищувати кваліфікацію;
б) здатності працівника створювати блага;
в) здатності працівника створювати нову вартість;
г) здатності робочої сили до самовідтворення.

5. Необхідний робочий час – це:

- а) час створення нової вартості;
б) частина робочого дня, протягом якої працівник створює вартість власної робочої сили;
в) частина робочого дня, протягом якої працівник створює додатковий продукт;
г) частина робочого дня, необхідна для виробництва одиниці продукції.

7. Нова вартість створюється:

- а) засобами виробництва; б) уречевленою працею;
в) живою працею; г) всією працею.

8. Сума грошей, яку отримує працівник за продаж власної робочої сили, – це:

- а) номінальна заробітна плата; б) реальна заробітна плата;
в) погодинна заробітна плата; г) відрядна заробітна плата.

9. Грошовий вираз товарів та послуг, які працівник може придбати на свій грошовий заробіток, – це:

- а) номінальна заробітна плата; б) реальна заробітна плата;
в) погодинна заробітна плата; г) відрядна заробітна плата.

Практичні задачі: 3, с. 23 - 35.

Змістовий модуль 2.

Капітал та сфери його функціонування

Практичне заняття 7

Кругооборот і оборот капіталу

Мета: дослідити процеси кругообороту та обороту капіталу, з'ясувати суть основного та оборотного капіталу.

План практичного заняття:

1. Сутність кругообороту капіталу, його три стадії та форми.
2. Оборот капіталу. Основний оборотний капітал.
3. Фонди підприємства, ефективність їх використання.

Рекомендована література: 1, с. 146 - 154; 2, с. 95 - 99; 5, с. 343 - 387.

Основні категорії і поняття: кругооборот капіталу, оборот капіталу, основний капітал, амортизації, норма амортизації, фізичне та моральне зношування, оборотний капітал, час виробництва капіталу, час обігу капіталу, час обороту капіталу, швидкість обороту капіталу, фонди підприємств, виробничі та невиробничі фонди, основні та оборотні фонди, фонди обігу, оборотні засоби, фондівіддача, фондомісткість.

Контрольні запитання до теми:

1. Поясніть зміст кругообороту, його стадій та форми.
2. Розкрийте взаємозв'язок між оборотом та кругооборотом капіталу.
3. Що лежить в основі поділу капіталу на основний та оборотний капітал?
4. Що дає прискорення обороту капіталу?

5. Проаналізуйте, у чому полягають відмінності між фізичним та моральним зношуванням двох видів?
6. Назвіть найважливіші показники ефективності використання виробничих фондів підприємств.
7. Поясніть взаємозв'язок показників фондовіддачі та фондомісткості.

Тестові завдання:

1. Послідовний рух капіталу, в процесі якого він проходить три стадії (обіг, виробництво, обіг), де набуває трьох функціональних форм (грошової, продуктивної і товарної), називається:

- а) оборотом капіталу;
- б) кругооборотом капіталу;
- в) швидкістю обігу капіталу;
- г) часом обігу капіталу.

2. Кругооборот капіталу, взятий не як окремих акт, а як процес, що постійно відновлюється, називається:

- а) часом обігу капіталу;
- б) швидкістю обігу капіталу;
- в) оборотом капіталу;
- г) відтворенням капіталу.

3. Що не входить до часу виробництва?

- а) час продажу товару і купівлі елементів капіталу;
- б) робочий період;
- в) перерви в роботі з різних причин;
- г) час дії сил природи на предмети праці.

4. Відношення кількості матеріалізованої у засобах виробництва минулої праці до кількості задіяної у виробництві робочої сили – це:

- а) структурна будова капіталу;
- б) технічна будова капіталу;
- в) вартісна будова капіталу;
- г) органічна будова капіталу.

5. Вартісна будова капіталу ($C:V$), яка відображає зміни виключно технічної будови капіталу, – це:

- а) технічна будова капіталу;
- б) структурна будова капіталу;
- в) вартісна будова капіталу;
- г) органічна будова капіталу.

6. Чим представлений змінний капітал за натурально-речовою формою?

- а) комплектуючими вузлами і деталями, сировиною;
- б) машинами та інструментами;
- в) енергоносіями і сировиною;
- г) коштами на оплату найманої робочої сили.

Практичні задачі: 3, с. 41 - 46.

Витрати і ціна виробництва. Утворення прибутку підприємства

Мета: з'ясувати суть та особливості формування витрат і прибутку в Україні та країнах з розвинутою ринковою економікою.

План практичного заняття:

1. Витрати виробництва
2. Прибуток, норма прибутку, рентабельність
3. Конкуренція і утворення ціни виробництва.

Рекомендована література: 1, с. 154 - 170; 2, с. 114 - 122; 5, с. 307 - 317.

Основні категорії і поняття: витрати виробництва, витрати підприємства, суспільні витрати, собівартість продукції, розрахункова собівартість, фактична собівартість, комерційна собівартість, зовнішні витрати, внутрішні витрати, економічні витрати, прибуток, валовий прибуток, чистий прибуток, норма прибутку, норма рентабельності, конкуренція, середня норма прибутку, ціна виробництва.

Контрольні запитання до теми:

1. Дайте визначення витрат виробництва і розкрийте основні шляхи їх зниження.
2. Поясніть зміст відносин внутрішньогалузевої конкуренції та її вплив на економіку.
3. Дайте визначення прибутку, назвіть і обґрунтуйте шляхи його збільшення.
4. Який економічний зміст норми прибутку? Назвіть фактори, що впливають на норму прибутку.
5. За яких умов набуває розвитку міжгалузева конкуренція?
6. Які фактори впливають на прибутковість підприємств?
7. Чи спростовують закон вартостей існуючі фактори ціноутворення, що визначають фактичну ціну, тобто ціну виробництва?

Тестові завдання:

1. Яке твердження правильне?

- а) собівартість відображає економічні витрати;
- б) собівартість – це фактична вартість продукції;
- в) собівартість – це оптова ціна продукції;
- г) собівартість – це роздрібна ціна продукції.

2. Яке твердження правильне?

- в) внутрішні витрати = економічні витрати + зовнішні витрати;
- б) внутрішні витрати = змінні витрати + зовнішні витрати;
- в) економічні витрати = внутрішні витрати + зовнішні витрати;
- г) економічні витрати – це бухгалтерські витрати.

3. Який з факторів не впливає на норму прибутку?

- а) економія на елементах постійного капіталу; б) дія закону Енгеля;
в) швидкість обороту капіталу; г) ринкова ціна.

4. Ціна виробництва – це:

- а) витрати виробництва + середній прибуток; б) роздрібна ціна;
в) повні витрати виробництва; г) середні витрати виробництва.

5. Обов'язковою умовою утворення середнього прибутку і ціни виробництва є:

- а) внутрішньогалузева конкуренція; б) кругооборот капіталу;
в) міжгалузева конкуренція; г) дія закону грошового обігу.

6. Вкажіть формулу ціни виробництва:

- а) $V + m$; б) $K + Pcp$; в) $C + V + m$; г) $C + V$.

Практичні задачі: 3, с. 51 - 71.

Практичне заняття 9

Ринок та механізм його функціонування.

Мета: з'ясувати суть ринку, дослідити структуру і механізм дії ринку.

План практичного заняття:

1. Суть та види ринків.
2. Суб'єкти та умови ефективного функціонування ринку. Функції ринку.
3. Ринковий механізм саморегулювання. Кон'юнктура ринку.

Рекомендована література: 1, с. 171 - 183; 2, с. 193 - 227; 4, с. 165 - 220; 5, с. 299 - 306.

Основні категорії і поняття: ринок, формування ринку, система ринків, сучасний ринок, ринок товарів і послуг, ринок патентів і ліцензій, ринок робочої сили, ринок позичкових капіталів, інформаційний ринок, суб'єкти ринку, функції ринку, ринковий механізм, ціна, попит, пропозиція, крива пропозицій.

Контрольні запитання до теми:

1. Розкрийте сутність ринку як економічної категорії.
2. Які монополістичні тенденції в розвитку економіки впливають на формування ринку?
3. Які економічні проблеми не здатний розв'язати ринок і чому?
4. Що представляють собою суб'єкти ринку?
5. Які умови потрібні для безперерйного функціонування ринку?
6. Які функції ринку ви знаєте? Дайте коротку характеристику кожній із них.

Тестові завдання:

1. Ланка економічного відтворення, яка виражає сукупність відносин між суб'єктами господарської діяльності у сфері обігу з приводу реалізації благ, називається:

- а) грошовий обіг; б) торгівля; в) ринок; г) сфера послуг.

2. Платоспроможна потреба покупців – це:

- а) гранична корисність блага; б) попит;
в) пропозиція; г) кон'юнктура ринку.

3. Готовність виробників постачати на ринок блага залежно від ринкової ціни – це:

- а) попит; б) наявні витрати;
в) пропозиція; г) кон'юнктура ринку.

4. Відношення попиту до пропозиції – це:

- а) економічна рента; б) відносна ціна;
в) кон'юнктура ринку; г) ціна рівноваги.

5. Відповідність між обсягом і структурою попиту та пропозиції називається:

- а) ринковою інфраструктурою; б) ринковою рівновагою;
в) ціною рівноваги; г) ринковою кон'юнктурою.

6. Ринкова ціна за умов рівності попиту і пропозиції називається:

- а) ціною виробництва; б) оптовою ціною;
в) ціною рівноваги; г) роздрібною ціною.

Практичні задачі: 3, с. 72 - 81.

Практичне заняття 10

Аграрні економічні відносини

Мета: розглянути особливості аграрного сектора економіки; з'ясувати суть земельної ренти та державної аграрної політики.

План практичного заняття:

1. Аграрна сфера та її особливості.
2. Рента та її види. Ціна землі.
3. Сучасні особливості аграрних відносин. Державна аграрна політика.

Рекомендована література: 1, с. 154 - 170; 2, с. 114 - 122; 4, с. 343 - 365; 5, с. 189 - 230.

Основні категорії і поняття: рента, земельні відносини, землевласники, підприємці, орендна плата, диференціальна рента, монопольна рента, абсолютна рента, ціна землі, аграрна біржа, агропромисловий комплекс.

Контрольні запитання до теми:

1. В чому полягають особливості аграрної сфери економіки?
2. Як Ви розумієте категорію "земельна рента"? Чим земельна рента відрізняється від орендної плати?
3. Розкрийте механізм утворення диференціальної ренти.
4. Як утворюється монопольна рента?
5. Коли більш вигідно розвивати сільське господарство екстенсивним шляхом, а коли інтенсивним?
6. Назвіть проблеми розвитку фермерства в Україні.
7. Які Ви знаєте причини виникнення абсолютної земельної ренти?

Тестові завдання:

1. Економічна категорія, яка відображає стосунки суб'єктів аграрних відносин з приводу користування і розпорядження землею, – це:

- а) орендна плата; б) рента; в) позичковий відсоток; г) депозит.

2. Кількісна визначеність категорії земельної ренти в умовах розвинутого товарного виробництва полягає в тому, що:

- а) вона складає середній прибуток орендаря;
 б) межами її виникнення є різниця між додатковим продуктом і середнім прибутком орендаря;
 в) вона складає весь додатковий продукт;
 г) вона складає частину додаткового продукту, що залишається після відрухування всіх податків.

3. Причиною існування диференційної земельної ренти є:

- а) дія закону вартостей в сільському господарстві;
 б) місце розташування земельної ділянки;
 в) різна родючість ґрунтів;
 г) монополія на землю як об'єкт господарювання.

4. Диференційна рента I виникає:

- а) при колективному розпорядженні землею;
 б) при екстенсивному господарюванні внаслідок природних відмінностей економічної якості земельних ділянок;
 в) при інтенсивному господарюванні шляхом штучного підвищення родючості землі;
 г) при господарюванні в умовах індивідуальної (особистої) власності на землю.

5. Диференційна рента II утворюється:

- а) при екстенсивному господарюванні внаслідок природних відмінностей економічної якості земельних ділянок;
- б) шляхом штучного підвищення родючості землі внаслідок інтенсивного ведення сільськогосподарського виробництва;
- в) при господарюванні в умовах індивідуальної (особистої) власності на землю;
- г) при колективному господарюванні.

6. Причиною виникнення абсолютної земельної ренти є:

- а) різна родючість землі;
- б) різне місце розташування земельних ділянок;
- в) дія закону вартості в сільському господарстві;
- г) особиста (індивідуальна) власність на землю.

Практичні задачі: 3, с. 81 - 87.

Змістовий модуль 3.

Механізм функціонування ринкової економіки

Практичне заняття 11

Економічні кризи та роль держави в їх подоланні

Мета: з'ясувати суть, структуру та еволюцію економічних циклів, а також урядову антикризову політику.

План практичного заняття:

1. Циклічні економічні коливання і фази циклу.
2. Особливості економічних криз другої половини 20 століття. Урядова антикризова політика.
3. Системна економічна криза та її особливості в Україні.

Рекомендована література: 1, с. 302 - 324; 2, с. 265 - 225; 4, с. 474 - 492; 5, с. 445 - 458, 511 - 529.

Основні категорії і поняття: економічний цикл та його фази, криза, пошвавлення, депресія, піднесення, структурні кризи, проміжні кризи.

Контрольні запитання до теми:

1. Розкрийте причини циклічних коливань.
2. Охарактеризуйте типи економічних криз.
3. Розкрийте якісні особливості структурних криз.
4. Що представляють собою системні економічні кризи?
5. Проаналізуйте механізм і особливості системної економічної кризи в Україні.

Тестові завдання:

1. Якої фази циклу не існує?

- а) кризи; б) депресії; в) зрушення; г) піднесення.

2. Фаза циклу, яка характеризується економічним зростанням, що перевищує попередній рівень розвитку, називається:

- а) поживаленням; б) зрушенням; в) піднесенням; г) депресією.

3. Матеріальною основою тривалості класичного циклу є:

- а) масове оновлення змінного капіталу;
б) масове підвищення кваліфікації робітників;
в) масове оновлення основного капіталу;
г) зміна технологічного способу виробництва.

4. Теорія довгострокових коливань економічної динаміки належить:

- а) Дж. М. Кейнсу; б) К. Марксу; в) А. Маршаллу; г) М. Кондратьєву.

5. Що є матеріальною основою виникнення економічних циклів?

- а) війни, революції, природні катастрофи;
б) оновлення основного капіталу;
в) відкриття нових покладів корисних копалин;
г) оновлення оборотного капіталу.

6. Економічні катастрофи, пов'язані з якісним оновленням економічного базису суспільства в зв'язку із зміною способу виробництва, називаються:

- а) циклічними кризами; б) структурними кризами;
в) системними кризами; г) кризами "довгих хвиль".

7. Політика використання бюджетних коштів з метою стабілізації та прискорення економічного розвитку, забезпечення структурних змін в економіці і зменшення безробіття називається:

- а) адміністративним регулюванням; б) бюджетною політикою;
в) політикою прискореної амортизації; г) монетарною політикою.

8. Які монетарні заходи є антикризовою частиною грошово-кредитної політики уряду?

- а) зниження ставки відсотку державного банку;
б) зміна резервної норми комерційних банків, ставки відсотку державного банку, проведення операцій на відкритому ринку
в) емісія паперових грошей, зміна відсотку державного банку;
г) підвищення ставки відсотку державного банку.

9. Політика надання податкових пільг за дострокове списання працюючого обладнання і заміну його більш технологічним обладнанням називається:

- а) грошово-кредитною політикою; б) інвестиційною політикою;
в) фіскальною політикою; г) політикою прискореної амортизації.

Мета: з'ясувати кількісну і якісну сторони нагромадження капіталу та їх соціально-економічні результати.

План практичного заняття:

1. Суть та типи економічного відтворення. Фактори нагромадження капіталу.
2. Кількісна сторона нагромадження капіталу. Концентрація і централізація капіталу.
3. Якісна сторона нагромадження капіталу та його закон народонаселення. Безробіття та його форми.

Рекомендована література: 1, с. 242 - 248, 266 - 273; 2, с. 307 - 321; 4, с. 445 - 473; 5, с. 465 - 475, 252 - 266.

Основні категорії і поняття: відтворення, просте і розширене економічне відтворення, концентрація капіталу, концентрація виробництва, централізація капіталу, закон народонаселення, безробіття, причини та фактори безробіття.

Контрольні запитання до теми:

1. Розкрийте сутність економічного відтворення.
2. Охарактеризуйте типи економічного відтворення.
3. Поясніть кількісну сторону нагромадження капіталу.
4. В чому суть кількісної сторони нагромадження капіталу?
5. Розкрийте зміст концентрації та централізації капіталу.
6. Охарактеризуйте якісну сторону нагромадження капіталу.
7. Сформулюйте закон народонаселення.

Тестові завдання:

1. Процес зростання окремих капіталів шляхом капіталізації частини додаткового продукту – це:

а) централізація виробництва;	б) концентрація капіталу;
в) концентрація виробництва;	г) централізація капіталу.

2. Безробіття, представлене особами, які шукають або чекають роботу, – це:

а) приховане безробіття;	б) фрикційне безробіття;
в) структурне безробіття;	г) циклічне безробіття.

3. Економічний закон, згідно з яким кожний відсоток циклічного безробіття зменшує потенційний ВВП на 2,5%, називається:

а) законом Енгеля;	б) законом Сея;
в) законом Оуекена;	г) законом Госсена.

4. Добровільне галузеве об'єднання крупних підприємств з метою монополізації ринку, яке передбачає визначення ринків збуту для кожного члена угоди, – це:

- а) картель; б) синдикат; в) трест; г) концерн.

5. Галузеве об'єднання підприємств, керівництво яких уклало угоду про те, що збут продукції або постачання сировини здійснюються через спільну контору, – це:

- а) картель; б) синдикат; в) трест; г) концерн.

6. Система фінансового контролю підприємств шляхом утримання контрольних пакетів акцій називається:

- а) особистою унією; б) монофонією;
в) системою участі; г) системою лідерства.

Практичні задачі: 3, с. 36 -40, 88 - 98.

Практичне заняття 13

Результати суспільного економічного відтворення

Мета: з'ясувати суть показників результативності суспільного виробництва, дослідити особливості суспільного відтворення і умови реалізації суспільного продукту.

План практичного заняття:

1. Сукупний суспільний продукт та його склад.
2. Умови реалізації частин сукупного суспільного продукту при різних типах економічного відтворення.
3. Дві форми втілення сукупного продукту суспільства: валовий суспільний продукт і валовий національний продукт.
4. Національний дохід його розподіл і перерозподіл.

Рекомендована література: 1, с. 246 - 265; 2, с. 238 - 255; 4, с. 366 - 413; 5, с. 465 - 475, 252 - 266.

Основні категорії і поняття: відтворення, просте економічне відтворення, розширене економічне відтворення, сукупний суспільний продукт, проблема реалізації, умови реалізації, національний дохід, необхідний продукт, додатковий продукт, перерозподіл національного доходу, кінцеві доходи, фонд нагромадження, норма нагромадження, виробниче нагромадження, невиробниче нагромадження, фонд споживання.

Контрольні запитання до теми:

1. Розкрийте сутність і багатогранність процесу відтворення.
2. В чому полягає проблема співвідношення фонду споживання та фонду нагромадження?

3. Що представляють собою основні пропорції суспільного відтворення?
4. Проаналізуйте речовий склад сукупного суспільного продукту.
5. Що представляє собою розвиток реалізації суспільного продукту?
6. Як розподіляється і перерозподіляється національний дохід?
7. Від чого залежить зміст, склад і пропорції фінансових потоків перерозподілу національного доходу?

Тестові завдання:

1. Сукупний суспільний продукт (ССП) – це:

- а) новостворена вартість в суспільстві за рік;
- б) сума фондів заміщення і споживання;
- в) вся маса благ, яка вироблена в сфері матеріального виробництва за рік;
- г) чистий дохід суспільства.

2. Який вираз є помилковим:

- а) $(V_1 + m_1) > C_2$;
- б) $C_1 + V_1 + m_1 < C_1 + C_2$;
- в) $C_1 + V_1 + m_1 > C_1 + C_2$;
- г) $C_2 + V_2 + m_2 < (V_1 + m_1) + (V_2 + m_2)$.

3. Який вираз є помилковим?

- а) $(V_1 + m_1) = C_2$;
- б) $C_2 + V_2 + m_2 = (V_1 + m_1) + (V_2 + m_2)$;
- в) $C_1 + V_1 + m_1 = C_1 + C_2$;
- г) $C_1 + V_1 + m_1 = C_1 + C_2$.

4. За своїм вартісним змістом національний дохід (НД) – це:

- а) новостворена вартість суспільства за рік;
- б) чистий дохід суспільства за рік;
- в) вся створена суспільством вартість за рік;
- г) сума амортизації і постійного капіталу.

5. Валовий національний продукт (ВНП) – це:

- а) річна продукція сфери матеріального виробництва;
- б) сукупна ринкова вартість (ціна) усього кінцевого продукту виробництва товарів і послуг, яка складає сукупну створену в економіці додану вартість;
- в) фактично зароблений суспільством дохід;
- г) сума чистого експорту.

6. Яку працю вважали продуктивною А. Сміт і Д. Рікардо?

- а) працю у сільському господарстві;
- б) промислову працю;
- в) працю у сфері матеріального виробництва;
- г) працю у сфері виробництва товарів і послуг.

Практичні задачі: 3, с. 88 – 98.

Мета: розглянути особливості системи світового господарства; з'ясувати суть та зміст міжнародної торгівлі економічними благами і грошами.

План практичного заняття:

1. Суть та зміст системи світового господарства.
2. Міжнародна торгівля і зовнішньоекономічна торгова політика.
3. Експорт капіталу і розвиток міжнародної економічної інтеграції.
4. Роль держави в регулюванні валютних відносин.
5. Міжнародні фінансові організації.

Рекомендована література: 1, с. 359 - 404; 2, с. 322 -340; 4, с. 496 - 522; 5, с. 558 - 585.

Основні категорії і поняття: *світове господарство, міжнародний поділ праці, міжнародні економічні відносини, ринковий аспект, міжнародна торгівля, теорія абсолютної переваги, теорія порівняльних переваг, торговий баланс, платіжний баланс, зовнішня торгова політика, протекціонізм, фритредерство, протекціонізм, митні тарифи, вивіз капіталу, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, міжнародна економічна інтеграція, валютні відносини, валюта, валютний курс.*

Контрольні запитання до теми:

1. Розкрийте зміст і структуру економічної системи світового господарства.
2. Поясніть зміст і витоки міжнародних економічних відносин.
3. Які основні напрями розвитку міжнародних економічних відносин?
4. У чому полягає необхідність і суть регулювання світових господарських зв'язків?
5. Назвіть причини розвитку експорту капіталу і його основні форми.
6. Якого значення набуває експорт капіталу в інтернаціоналізації сучасного світового господарства?
7. Проаналізуйте найважливіші наслідки основних форм міжнародних економічних відносин.
8. Як формується валютний курс? Які види валютного курсу Ви знаєте?
9. В чому відмінність між номінальним і реальним валютними курсами?
10. Чи є кредити МВФ для України доцільними?

Тестові завдання:

1. Зовнішньоекономічна політика вільної торгівлі називається:

а) фритредерство; б) колоніалізм; в) протекціонізм; г) маржиналізм.

2. Зовнішньоекономічна політика, спрямована на захист національної економіки за допомогою торгових обмежень, називається:

а) фритредерство; б) колоніалізм; в) протекціонізм; г) маржиналізм.

3. Теорія абсолютної переваги у міжнародному обміні належить:

- а) А. Сміту; б) Д. Рікардо; в) К. Марксу; г) Т. Мальтусу.

4. Теорія порівняльних переваг у міжнародному обміні належить:

- а) А. Сміту; б) Д. Рікардо; в) К. Марксу; г) Т. Мальтусу.

5. Ціновий вираз підсумку експортно-імпорتنих операцій називається:

- а) чистим експортом; б) торговим балансом;
в) платіжним балансом; г) бюджетним балансом.

6. Вартісний підсумок усіх міждержавних платежів країни називається:

- а) чистим експортом; б) торговим балансом;
в) платіжним балансом; г) бюджетним балансом.

7. Яка міжнародна валютна система діє нині?

- а) система золотомонетного стандарту;
б) система золотогозлиткового стандарту;
в) система регульованих гнучких валют, що не обмінюються на золото;
г) система доларового золотодевізного стандарту.

8. Крос-курс – це:

- а) курс, за яким банк продає іноземну валюту;
б) курс, за яким банк купує іноземну валюту;
в) опосередковане визначення курсу двох валют за допомогою валюти третьої країни, як правило, долара США;
г) пряме котирування.

9. Якщо інфляція в одній країні перевищує інфляцію в іншій країні, то за інших рівних умов курс національної валюти першої країни:

- а) зростає; б) знижується; в) не змінюється; г) немає однозначної відповіді.

Практичні задачі: 3, с. 99 -104.

3. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

3.1. Методичні вказівки до виконання ІНДЗ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є аналітичною роботою, в основі якої лежить економіко-статистичний аналіз динаміки певних економічних показників та процесів.

Завдання передбачає:

1. Опрацювання літератури за темою та підготовка звіту, що має такий зміст і структуру:

Вступ

1. Розкриття теоретико-економічних аспектів проблеми.
2. Аналіз фактичних та статистичних даних.

Висновки

Список використаної літератури та інформаційних джерел.

II. Виконання аналітичного завдання, що складається з 3 задач.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання презентуються на практичних заняттях (виступ до 10 хвилин). Звіт з ІНДЗ здається викладачу. Виконується у письмовій формі на папері формату А-4.

3.2. Тематика теоретичної частини ІНДЗ

1. Політична економія в системі економічних наук
2. Економічна система, та основні етапи її еволюції.
3. Інформаційне суспільство.
4. Основні етапи розвитку українських грошей
5. Особливості розвитку підприємництва на Заході і в Україні.
6. Теорії капіталу у класиків та неокласиків.
7. Амортизаційний фонд, його формування та використання
8. Торгівля та її значення для розвитку економіки країни
9. Проблеми формування внутрішнього ринку країни.
10. Прожитковий мінімум та способи його нарахування.
11. Пенсійний фонд та його роль у розвитку економіки країни.
12. Роль і значення частки заробітної плати у структурі собівартості продукції.
13. Що дає Україні Європейський вибір розвитку?
14. Молодіжне безробіття: причини, форми, соціально-економічні наслідки.
15. Суть, причини та соціально-економічні наслідки приватизації.
16. Причини формування та шляхи подолання державного боргу.
17. Роль і значення держави для розвитку національного ринку праці.
18. Акціонерне товариство: проблеми створення та функціонування.
19. Господарський механізм в системі економічних відносин.
20. Роль і значення долара США для розвитку української економіки.
21. Економічні теорії вартості.
22. Сучасний стан розвитку товарного виробництва.
23. Інфляція: суть, види, причини, наслідки.
24. Первісне нагромадження капіталу та його особливості в Україні.
25. Тіньова економіка.
26. Суперечності та труднощі формування ринку в Україні.
27. Сучасні моделі регульованої ринкової економіки.
28. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та методи його розрахунку.
29. Відтворення трудових ресурсів і зайнятість в умовах переходу до інформаційного суспільства.
30. Екологізація розвитку продуктивних сил України.

4. Питання підсумкового контролю знань

1. Виникнення та основні етапи розвитку політичної економії.
2. Суспільне виробництво: суть, мета, стадії (фази).
3. Суть та структура продуктивних сил.
4. Економічне зростання: суть, типи та показники. НТП та НТР.

5. Власність у системі виробничих відносин. Приватизація та роздержавлення власності.
6. Економічні закони: суть, особливості, класифікація.
7. Метод економічної теорії.
8. Економічна система: суть, структура, розвиток.
9. Технологічні та суспільні способи виробництва.
10. Форми суспільного виробництва.
11. Суспільний поділ праці та його характеристика.
12. Товар та його властивості. Двоїстий характер праці, втіленої в товарі.
13. Величина вартості товару та фактори, що на неї впливають.
14. Гроші: суть, виникнення та функції.
15. Закони грошового обігу. Інфляція.
16. Вартість як економічна категорія. Закон вартості та його функції.
17. Капітал: суть та структура. Первісне нагромадження капіталу.
18. Додаткова вартість: суть та способи збільшення додаткової вартості.
19. Суть товару робоча сила та її властивості.
20. Кругообіг капіталу та оборот капіталу. Основний та оборотний капітал.
21. Заробітна плата: суть, форми, види та системи.
22. Витрати виробництва та собівартість. Прибуток і норма прибутку.
23. Відтворення та його типи. Нагромадження капіталу.
24. Торговий капітал та його значення. Торговий прибуток.
25. Особливості аграрного сектору економіки. АПК та проблеми його розвитку.
26. Земельна рента та її види. Ціна землі.
27. Підприємство: суть, види, принципи діяльності. Підприємництво.
28. Показники ефективності суспільного виробництва та роботи підприємства.
29. Ринок: суть, види, механізм функціонування.
30. Попит та пропозиція як складові ринкового механізму.
31. Конкуренція: суть, функції, види, значення.
32. Монополія: суть, види, форми, значення.
33. Роль держави в ринковій економіці.
34. Суспільний продукт та його форми.
35. Економічний цикл та його фази. Причини існування економічних циклів.

5. Рекомендована література

Базова:

1. Заглинська Л.В., Заглинський А.О., Матусевич М.К., Самборський І.О. Загальні основи економічної теорії. – К: НМЦВО, 2002. - 408 с.
2. Заглинський А. О., Матусевич М. К. Політична економія. – Рівне: Волинські обереги, 2000. - 408 с.
3. Заглинський А.О. Практикум з політичної економії. Навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2001. - 111 с.

4. Башнянин Г. І., Лазур П. Ю., Медведєв В. С. Політична економія. Підручник для студентів вузів. – Київ.: Ніка-Центр Ельга. 2000. – 527 с.
5. Економічна теорія. Політекономія. Підручник / За ред. В.Д. Базилевича.- К.: Знання-Прес, 2008. - 719 с.
6. Ряба О.І. Політична економія. Навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2010. – 188 с.

Допоміжна:

1. Заглинський А.О. Проблеми розвитку ринкових відносин у сфері зайнятості трудових ресурсів. Рівне: ППФ «Волинські обереги» 2002.-400 с.
2. Бергер П.Л. Капіталістична революція: П'ятдесят пропозицій щодо процвітання, рівності і свободи: Пер. з англ. – К.: Вища шк., 1995
3. Гелбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1976.
4. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег: Пер.с англ. – М.: Прогресс, 1978.
5. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с англ.: В 2 Т. – М.: Республика, 1992.- Т.2.- 400 с.
6. Маркс К. Капітал. //Маркс К., Енгельс Ф.– Твори.– Т.23-25
7. Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3 т.: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1993.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэкгиз, 1962.
9. Шумпетер И.А. Капіталізм, соціалізм і демократія. – К.: Основи, 1995.

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП – м. Рівне, вул. Приходька, 75, навчальний корпус №2.
2. Обласна наукова бібліотека – м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел. 22-70-63.
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського // <http://www.nbu.gov.ua>
4. Веб-сторінка кафедри економічної теорії: <http://nuwm.rv.ua/ket.html>
5. Офіційні сайти періодичної літератури:

Назва	Режим доступу
Актуальні проблеми економіки	www.eco-science.net
Економіка України	www.nbu.gov.ua/portal/ Soc_Gum/EkUk/index.html
Економіка та підприємництво	www.nbu.gov.ua/portal/ Soc_Gum/Etp/texts.html
Економіст	www.nbu.gov.ua/portal/ Soc_Gum/Ekonomist/index.html
Економічна теорія	www.nbu.gov.ua/portal/ Soc_Gum/ET/index.html
Ефективна економіка	www.economy.nayka.com.ua

6. Офіційні сайти державних та міжнародних установ:

Назва	Режим доступу
Верховна Рада України	www.portal.rada.gov.ua
Кабінет Міністрів України	www.kmu.gov.ua
Державна служба статистики України	www.ukrstat.gov.ua
Міжнародний валютний фонд	www.imf.org
Human development report	www.hdr.undp.org
United Nations Statistics Division	www.unstats.un.org
Statistical Office of the European Communities	www.europa.int